

DOBRODRUŽSTVÍ ČESKÉ LITERATURY VE ŠPANĚLSKU

Mračková Vavroušová, Petra. *Las aventuras de la literatura checa en España: Traducciones indirectas y el papel mediador del alemán, censura y material paratextual*. Madrid: OMPRESS, 2019, 234 s.

Martina Kutková
Univerzita Karlova
kutkova.marti@gmail.com

V prosinci roku 2019 vydalo madridské nakladatelství OMPRESS knihu Petry Mračkové Vavroušové *Las aventuras de la literatura checa en España* (Dobrodružství české literatury ve Španělsku) s podtitulem *Traducciones indirectas y el papel mediador del alemán, censura y material paratextual* (Nepřímé překlady a zprostředkující role němčiny, cenzura a paratextový materiál). Jedná se o osmý svazek edice Traducción (Překlad), do níž přispívají jak španělští, tak zahraniční badatelé pod záštitou výzkumného týmu MHISTRAD: Misión e Historia de la Traducción (Poslání a dějiny překladu), který se, počínaje pátým svazkem této ediční řady, rozvětvil do druhé výzkumné linie TRADEC: Traducción y Estudios Culturales (Překlad a kulturní studia). Autorka dílem navazuje na svou disertační práci *Recepción de la literatura checa en España considerando el papel mediador del alemán* (Recepce české literatury ve Španělsku s přihlédnutím ke zprostředkující roli němčiny), obhájenou v roce 2016 na Ústavu translátologie FF UK, kde v současné době působí jako vyučující simultánního a konsekutivního tlumočení.

Jak název napovídá, kniha se zaměřuje na recepci české literatury ve Španělsku, a to konkrétně v letech 1900–2015. Jelikož čeština představuje v kontextu španělské překladové literatury jazyk okrajový, mnohá česká díla byla do španělštiny převedena jako tzv. zprostředkované překlady; autorka se díky své jazykové vybavenosti zaměřuje konkrétně na němčinu jako zprostředkující jazyk překladu mezi češtinou a španělštinou.

Kniha je rozdělená do šesti kapitol, přičemž první tři kapitoly lze tematicky definovat jako teoretickou část práce, zbylé tři kapitoly včetně dvou případových studií dále představují empirický výzkum. Autorka knihy v úvodu stručně shrnuje obsah všech šesti kapitol a stanovuje si výzkumné otázky týkající se mj. výběru konkrétních děl, ověření případu zprostředkovaného překladu, reakce cenzury, autocenzury apod.

První kapitola popisuje historický, politický, kulturní a literární kontext obou společensko-kulturních polysystémů, tedy jak Španělska, tak českých zemí 20. století. Důraz klade na prvky relevantní pro přítomný výzkum, a proto věnuje pozornost historickým mezníkům, vzájemným česko-španělským vztahům, vydavatelskému průmyslu a oficiální cenzuře v obou zemích. Přestože byla situace na Pyrenejském poloostrově a ve střední Evropě v některých momentech 20. století velmi rozdílná, ve vhodných chvílích autorka usouvztažňuje historické události (jako např. konce totalitních režimů — v roce 1975 v případě Španělska a v roce 1989 v případě Československa), a udržuje tak mezi zmíněnými polysystémy dialog.

Druhá kapitola teoreticky pojednává o zásadním prvku celého přítomného výzkumu, kterým je zprostředkovaný či nepřímý překlad, nazývaný též překladem „z druhé ruky“. Teorie se zde opírá o stanoviska dvou nejvýznamnějších postav české a slovenské teorie překladu: Jiřího Levého (1926–1967) a Antona Popoviče (1933–1984). U tohoto tématu se zvláštní podkapitoly věnují dvěma typům textů, jejichž společným činitelem je zásadní vliv na recepci daného textu — ať už originálu, či překladu — v cílové kultuře; jsou jimi tzv. paratexty a dále stanoviska oficiální cenzury.

Třetí kapitola obsahuje teoreticko-metodologický rámec a definuje metodologii užitou při výzkumu, přičemž vychází především z českých, slovenských a španělských teorií. Autorka tímto rozhodnutím obohacuje španělského čtenáře o znalost českých a slovenských teorií překladu, především výše zmíněných teoretiků. Zároveň zmiňuje projekt univerzit v Baskicku a Leónu nazvaný TRACE neboli *traducciones censuradas* (cenzurované překlady), jímž naopak přináší nové poznatky translato-logům a hispanistům českým.

Čtvrtá kapitola shrnuje výzkumný materiál a uvádí, že ve zkoumaném období bylo do španělštiny převedeno celkem 265 českých děl, z toho 30 skrze německou verzi (pro srovnání pouze 26 skrze angličtinu, 22 skrze italštinu a 14 skrze francouzštinu). Všechna díla jsou včetně bibliografických údajů a jmen překladatelů vypsána v přílohové tabulce na konci knihy (s. 206–226). V téže kapitole autorka uvádí zdroje, z nichž sestavovala korpus relevantní pro daný výzkum. Mezi těmito zdroji zmiňme např. španělskou národní knihovnu, Národní knihovnu České republiky a především Archivo General de la Administración, kde se autorka mohla seznámit mj. s cenzurními posudky na původní česká díla. Vybrané kopie těchto dokumentů čtenář rovněž nalezne v příloze knihy (s. 227–234). Celkem bylo do korpusu možno zařadit 18 děl splňujících všechny autorčiny požadavky. Každému dílu je v rámci čtvrté kapitoly vyhrazen samostatný prostor, kde se čtenář může seznámit s bibliografickými údaji, obálkou, zmíněnými paratexty a také s osobností konkrétního překladatele.

Poslední dvě kapitoly představují případové studie: první z nich se týká *Osudů dobrého vojáka Švejka za světové války* od Jaroslava Haška a druhá pojednává o *Žertu* Milana Kundery. Autorka zvolila tato konkrétní díla, protože u obou existuje dvojitý překlad pořízený různými překladateli v různých dobách, přičemž jeden překladatel vždy překládal z německé verze a druhý z české. Dalším důvodem byl samozřejmě také význam obou románů v českém prostředí či jiné faktory jako kritika katolické církve v případě *Švejka* nebo publikace v období oficiální španělské cenzury (1970) v případě *Žertu*. Kromě analýzy originálu (či předlohy) a překladu autorka zmiňuje i biografické údaje obou vybraných spisovatelů, zaměřuje se také na recepci děl ve výchozí a cílové (či zprostředkující) kultuře a velkou pozornost věnuje cenzurním posudkům, recenzím a rozhovorům s osobami podílejícími se na vydání konkrétního díla.

V závěru knihy autorka shrnuje nejdůležitější body jednotlivých kapitol a získané poznatky, k nimž v rámci výzkumu dospěla. Zároveň přichází s dalšími otázkami, jimiž motivuje badatele k budoucímu výzkumu v této oblasti. Z těchto témat zmiňme např. recepci české literatury ve Španělsku skrze francouzské či anglické překlady, recepci české literatury v Latinské Americe, recepci české literatury pro děti a mládež, recepci překladů z české literatury faktu, recepci české poezie ve Španělsku a Latinské Americe.

Na základě výše zmíněného nelze o mnoha přínosech knihy *Las aventuras de la literatura checa en España* pochybovat. Zaprvé poznamenejme, že autorka vydala publikaci kompletně ve španělštině a tím mohla významně obohatit španělské publikum o znalosti nejen české literatury, ale i kultury a historie 20. století. Vzhledem k tomu, že překladům ze slovanských jazyků není ve Španělsku věnována přílišná pozornost a na španělských univerzitách nelze získat titul v oboru bohemistika, zaplnila autorka tento prázdný prostor vzhledem do problematiky španělských překladů z češtiny a otevřela v této oblasti nové výzkumné pole s mnoha nezodpovězenými otázkami, jimiž motivovala budoucí badatele k pokračování ve výzkumu. Stejně tak kniha významně přispívá i do oblasti české translatologie a hispanistiky, neboť ani v českém akademickém prostředí nebyla problematice překladů z české literatury do španělštiny (s výjimkou bibliografických výčtů postrádajících zasazení do širšího kontextu či absolventských prací) věnována přílišná pozornost. Zároveň publikace obohacuje translatologii o definici nového termínu „traducción compilada de equipo“ (doslova „kompilovaný týmový překlad“), který označuje překladatelský proces, kdy se na jednom překladu podílejí dva překladatelé, přičemž jeden překladatel pracuje s originálem díla a druhý s jeho jinou, již přeloženou verzí.

Na závěr sdílejme s autorkou naději vyslovenou v závěru publikace: tento výzkum snad poslouží jako pilotní projekt ke studiu česko-španělských literárních vztahů, a to nejen v oblasti zprostředkovaného překladu.